

GELENEĞE BAĞLI YAZIM DÜZENİ

Harf sistemi kullanılan yazılarda iki türlü yazım düzeni vardır:

1-Fonetik yazım düzeni: Sözcüklerin söylenişi ve yazılışı aynıdır. Sözcüğü söylendiği gibi yazıp yazıldığı gibi okumaktır. Söyleyişte meydana gelen değişikliğin, yazıya aktarılması, zamanla bu sistemde de gelenekleşmeye yol açar.

2-Geleneğe bağlı yazım düzeni: Sözcüklerin söylenişi ve yazılışı farklıdır. Dilin canlılığından kaynaklanan söylenişteki değişiklik, yazıya yansıtılamaz.

İngilizcede ve Fransızcada sözcüklerin yazılışı ile söylenişi arasındaki farklılık, bu dilde geleneğe bağlı yazım düzeni kullanılmasından kaynaklanmaktadır.

Türk dil kurumunun 2005 tarihli Yazım Kılavuzu, Türkçemizin yazılmasında esas kabul edilerek geleneğe bağlı yazım düzenine ulaşılmıştır. (MEB, Dilbilim 2, 2007)

YAZIM VE SÖYLEYİŞ (Telaffuz,Okunuşu)

Yazı dili gizler, dilde meydana gelen değişiklikleri gösteremez; dilin özelliklerini tam olarak yansıtamaz. Ancak belirli bir oranda sesleri yansıtır. Bir sözcüğün söylenişini o andaki yazılışı değil, tarihsel gelişimi belirler. Sözcüğün belli bir evrede büründüğü biçim, o sözcüğün gelişiminin bir aşamasını gösterir. Her aşama bir önceki ile belirlenebilir. (MEB, Dilbilim 2, 2007)

Tüm dillerde seslerin söylenişinde ve yazılışında belirli kurallar vardır. Kuralsız dil yoktur. Dilin olmazsa olmaz bir sistematiği vardır. Sesler arasında mutlaka bir uyum vardır. Bu yüzden dildeki seslerin özelliklerini mutlaka belirli bir sıra ile öğrenmeliyiz.

Bütün dünya dillerinde konuşma dili ile yazı dili arasında farklılıklar vardır. Bu dilin doğasında vardır. Kaçınılmazdır.

Türkçe sözcüklerin yazım ve söylenişleri farklılıklar gösterebilmektedir. Özellikle gelecek zaman çekimli fiillerin, emir eki ile çekimlenmiş fiillerin, ve istek ekinden önce gelen ünlünün yazımı ve okunuşu(telaffuz) birbirinden farklıdır.

GELECEK ZAMAN ÇEKİMLİ FİLLERLE İLGİLİ ÖRNEKLER

Ekteki 'ğ' sesi söylenişte düşer ve yerine telafi uzunluğu meydana gelir.

Yazılışı

Geleceğim

Alacağım

Öğreteceğim

Okunuşu (Telaffuz, Söyleyiş)

Geliceem

Alıcaam

Öğreticeem

Öğreteceksin	Öğreticeksin
Bineceğim	Biniceem
Bakacağım	Bakıcaam
Soracağız	Sorucaaz
Söyleyeceğim	Söyliy(i)ceem
Gelmeyeceğim	Gelmiy(i)ceem
Görmeyecekler	Görmiy(i)cekler
Koşmayacağım	Koşmıy(ı)caam
Çözmeyeceğim	Çözmıy(i)ceem
Vermeyeceğim	Vermiy(i)ceem
Girmeyecek misiniz?	Girmiy(i)cek misiniz?
Sormayacak mısın?	Sormıy(ı)cak mısın?
Kapayamadım	Kapıyamadım
Kızacağım	Kızıcaam
İneceğim	İniceem
Bekleyemedim	Bekliyemedim
Evlenmeyeceğim	Evlenmiy(i)ceem
Kuracağız	Kurucaaz
Görecek	Görücek
Durduracak	Durdurucak
Anlayamadım	Anlıyamadım
Alacak	Alıcak
Dönecek	Dönücek
Soracak	Sorucak
Çalışacak	Çalışıcak
Gülecek	Gülücek
Sevecek	Sevicek
Bulacak	Bulucak

TÜRKÇE SÖZCÜKLERİN YAZIM VE SÖYLENİŞLERİ

Yazılışı	Söylenişi
.....acakıcak /.....ucak
.....ecekicek /.....ücek

KELİME	YAZI DİLİ	KONUŞMA DİLİ
Orta hece (ikinci hece)	Geniş ünlü sesler (a, e, o,ö)	Dar ünlü sesler (ı, i, u, ü)

Orta hecedeki geniş ünlüler (a, e, o, ö), söylenişte dar ünlü seslere (ı, i, u, ü) dönüşür. En az çaba yasası, ses değişimlerinde veya sözcüklerin söylenişinde büyük rol oynar. Tüm dünyada sözcükleri en az çaba ile söyleme eğilimi vardır. Birleştirmelerde en az çaba, ayırmalarda en çok çaba yasaları etkilidir. Bilindiği gibi, dar ünlü sesler, geniş ünlü seslere göre daha az çaba ile söylenir. Ses değişimleri, kolayca ve en az çaba harcayarak söyleme eğiliminden doğmuştur.

EMİR EKİ İLE ÇEKİMLENMİŞ FİLLER

Yazılışı	Okunuşu (Telaffuz, Söyleyiş)
Başlayayım	Başlıyım
Gelmeyeyim	Gelmiyim
Başlayalım	Başlıyalım
Gelmeyelim	Gelmiyelim

İSTEK EKİNDEN ÖNCE GELEN ÜNLÜ

Yazılışı	Okunuşu (Telaffuz, Söyleyiş)
Başlayasın	Başlıyasın
Başlaya	Başlıya
Başlayasınız	Başlıyasınız
Başlayalar	Başlıyalar
Gelmeyesin	Gelmiyesin
Gelmeye	Gelmiye
Gelmeyesiniz	Gelmiyesiniz
Gelmeyeler	Gelmiyeler

DİĞER ÖRNEKLER

Yazılışı	Okunuşu (Teaffuz, Söyleyiş)
Kanayan	Kanıyan
Dolduracak	Doldurucak
Görecek	Görücek
Bilmeyen	Bilmiyen
Durduracak	Durdurucak
Mağara	Maara
Sağanak	Saanak
Düğün	Düyün=dü:ün
İğne	İyne= i:ne
Değnek	Deynek=de:nek
Doğan	Do:an=doan
Soğuk	So:uk=souk
Eğitim	Eyitim=e:itim
Eğil	Eyil=e:il
Sağır	Sa:ır= sa:r
Kağıt	Ka:ıt= ka:t
Bağış	Ba:iş=ba:ş
Doğmak	Do:mak
Bağır	Ba:ır= ba:r
Bayağı	Baya:i=baya:
Değildir	Diildir
Değişmek	Deyişmek
Sonra	Soora
Çıkmazsa	Çıkmassa

Yazılışı	Söylenişi	Yazılışı	Söylenişi
Sağın	sa:ın=sa:n	Doğum	doğm=do:m
Eğri	eyri=e:ri	Çağrı	ça:rı
Eğlence	eylence =e:lence	Sağlık	sa:lık
Teğet	teyet=te:et	Oğlan	o:lan
Beğen	beyen=be:en	Doğru	do:ru
Eğim	eyim=e:im	Doğal	do:al=doal
Eğer	eyer=e:er	Çılgılık	çı:lık
Meğer	meyer=me:er	Öğrenci	ö:renci
Eğik	eyik=e:ik	Buğday	bu:day
Çiğdem	çiydem=çi:dem	Öğüt	ö:üt=ö:t
Çiğnemek	çiynemek=çi:nemek	Çoğalmak	ço:almak=çcoal...
Diğer	diyer=di:er	Sığınak	sı:ınak
Züğürt	züyürt=zü:ürt	Göğüs	gö:üs=gö:s
Güğüüm	güyüm=gü:üm	Doğu	do:u=dou
Yağış	ya:ış=ya:ş	Lağım	la:ım=la:m
Çağır	ça:ır=ça:r	Yeğen	yeyen=ye:en
Ağız	a:ız =a:z	Ağıt	a:ıt=a:t
Ağır	a:ır =a:r	Dağıtım	daatım=da:ıtım
Dağınık	da:ınık=daanık	Daima	dayima
Değişim	deyişim=de:işim	Arayan	arıyan
Olmayan	olmiyan	Gelmiyen	gelmiyen
Tren	tiren	Trafik	tırafik
Film	filim	Grup	gurup
Plan	pilan	Elektrik	elektirik
Santral	santıral	Kritik	kiritik
Kral	kıral	Uğur	u:ur=u:r
Yoğur	yo:ur=yo:r	Oğul	o:ul=o:l

Bazı kesimler 'ğ' nin tek başına bir ses değeri yoktur görüşünü savunurken, bazıları ise 'ğ' nin ses değeri vardır görüşünde birleşmiştir.

Bazı yorumcular ise 'ğ' harfinin kullanılmasını 'Türkçede iki ünlü harf yan yana gelmez' kuralına dayandırmaktadır.

Bu konu, deneyli fonetik araştırmaları yapılarak açıklığa kavuşturulmalıdır.

GELENEĞE BAĞLI YAZIM DÜZEN

TÜRKÇE, İNGİLİZCE, FRANSIZCA, ALMANCA...YAZILDIĞI GİBİ OKUNMAZ.

KONUŞMA DİLİ (spoken language)

Sevgili öğretmenim. Duyduuma göre okuldan ayrılacakmışınız. Bu haber işşalla dooru diildir. Dilerim hep bizle kalırsınız. Eyer hakkaten giderseniz ben ve diyer öğrencileriniz çok üzölücez. Herkez geşte olsa deyerinizi anlamıştı, bunu siz de biliyorsunuz. Bize dayıma şevkatli davrandınız. Sizi tanıdıktan soora hayata bakışımız bayaa deyişti. Size saalık versin diye Allaa her zaman dua edicem.

Gidiceeniz aklıma geldikçe canım çok sıkılıyo. Nası dayanıcaz yokluunuza bilemiyorum. Okulda gözlerimiz hep sizi arıyacak. Ayrıca, hemen aşşaa maallede oturduunuza da biliyorum. Tayininiz İstanbul'dan başka bi yere çıkmassa önerdiiniz kitabı okiyim, soora ziyaretinize geliyim diyorum. Hem her zamanki gibi kitabın konusunu anlıyıp anlamadıımı da konuşmuş oluruz. Size gelirken arkadaşlarımı da çaarıcaamdan emin olabilirsiniz.

YAZI DİLİ (written language)

Sevgili öğretmenim. Duyduğuma göre okulumuzdan ayrılacakmışınız. Bu haber inşallah doğru değildir. Dilerim hep bizimle kalırsınız. Eğer hakikaten giderseniz ben ve diğer öğrencileriniz çok üzüleceğiz. Herkes geç de olsa değerini anlamıştı, bunu siz de biliyorsunuz. Bize daima şevkatli davrandınız. Sizi tanıdıktan sonra hayata bakışımız bayağı değışti. Size sağılık versin diye Allah'a her zaman dua edeceğim.

Gideceğiniz aklıma geldikçe canım çok sıkılıyor. Nasıl dayanacağız yokluğunuza bilemiyorum. Okulda gözlerimiz hep sizi arayacak. Ayrıca, hemen aşığı mahallede oturduğunuzu da biliyorum. Tayininiz İstanbul'dan başka bir yere çıkmazsa önerdiğiniz kitabı okuyayım, sonra ziyaretinize geleyim diyorum. Hem her zamanki gibi kitabın konusunu anlayıp anlamadığımı da konuşmuş oluruz. Size gelirken arkadaşlarımı da çağırıcığımdan emin olabilirsiniz.

Komisyon

MEB, Dil ve Anlatım 9 Sınıf, 2009, Sayfa: 18, 19.

Türkçe'de 'w' harfi yoktur, ancak 'w' sesi vardır. Asıl olan sestir. Bir dilde bir harfin olmaması, o sesin olmadığı anlamına gelmez. Türkçe'de 'v' harfi, hem /v/ hem de /w/ sesini temsil eder. Dilimizdeki sesler başka harflerle de temsil edilebilirdi. Harfler ülkeden ülkeye, sistemden sisteme değışebilir. Ama sesler aynı ve kalıcıdır.